

volume de articole, un sentiment de zădărnicie: atâta cultură, ironie, umor, inteligență puse în joc n-au putut schimba nimic! Dar poate că vor fi făcut-o la un alt nivel, lămurind neclarități, prevenind greșeli, întărind discernământul și simțul valoric în oameni care nu sunt în prim-plan. Nu-i puțin lucru să întâlnești, chiar și prin scris, un spirit liber, ale cărui opțiuni sunt afirmate tranșant și care nu abdică de la exigențele pentru adevăr și claritate.

Spuneam mai înainte că articolele de ziar ale lui Al. Th. Ionescu, strânse în cele două volume, însumând fiecare peste 300 de pagini pot alcătui un jurnal. Este vorba de unul al asumării unei condiții marginale care, paradoxal, îi conferă o libertate la care puțini ajung. Putem deci (re)citi articolele lui Al. Th. Ionescu ca pe niște consemnări aproape zilnice, în care faptele de viață și lecturile se întrepătrund, rezultatul fiind nu doar o frescă a unui oraș de provincie, ci și un portret al autorului. În special articolele de atitudine critică față de principii sau valori morale, estetice, civice, pot fi citite ca și cum ar fi fost scrise astăzi și, din păcate, cred că vor fi la fel de valabile și mâine.

Între viață și cărți

Multe despre cărțile în legătură cu care a scris Al. Th. Ionescu vreme de trei decenii, de la sfârșitul anilor '80 ai secolului trecut, până la sfârșitul vieții, în martie 2009 au fost sau vor fi probabil uitate. Cronicile sale însă rezistă curgerii vremii, fapt de care mi-am dat seama recitind după șase ani de la apariție *Umbra bibliotecii*. Impresia la a nu știu câta relectură este că ele au o anumită autonomie, care nu exclude obiectivitatea în obținerea unei imagini clare și coerente asupra unei cărți, lămuritoare chiar și pentru cine nu a citit sau a uitat respectiva carte. Realizează aceasta fără a o rezuma, ci prin judecăți personale foarte bine pliate pe obiect. Fără a fi excesiv de metodic, ci mai degrabă un intuitiv, criticul nu dă greș în surprinderea esențialului și nu deviază de la el. Intuiția esențialului, vizibilă și în citatele relevante și bine plasate în propriul text, combinată cu simțul valorii estetice, dă senzația de siguranță a verdictelor critice, care nu lipsesc niciodată fiind formulate mai voalat sau mai tranșant, în general la final. Pe lângă acestea, vocația didactică a autorului se dezvăluie în comparațiile expresive împrumutate din varii domenii: biologie, geografie, geologie, medicina etc, care facilitează înțelegerea cititorului în punctele mai dificile, fixându-i totodată în memorie imagini revelatoare. Nu există însă nici o urmă de didacticism, de dascăleală în aceste cronici ce ar putea ajuta pe oricine este interesat să descopere modalitățile apropierei de o carte, de un autor.

Implicarea lui Al. Th. Ionescu în propriul scris este deplină, organică astfel încât textul rezultat conține și procesul transformării în substanță proprie a textelor altora. Formula adecvată a unui astfel de demers ne-o oferă chiar el în titlul unei cronici: "implicarea

ironică". Sintagma este evident oximoronică, fiindcă ironia presupune detașarea de obiectul vizat, însă "secretul" lui Al. Th. Ionescu e de a menține cei doi termeni, implicare și ironie, împreună, în tensiunea lor contradictorie transmisă și cititorului, invitat la o astfel de participare detașată. Cărțile, ne sugerează criticul, ne mint, dar o fac pentru a ne spune un adevăr mai adânc, care nu poate fi spus direct, căci s-ar banaliza. De aceea cred că, și știu că și el credea, literatura nu va dispărea niciodată decât cu prețul unui tembelism generalizat.

După părerea mea, de nespecialist, cronicile literare ale lui Al. Th. Ionescu pot fi receptate pe trei planuri. Primul ar fi cel obiectiv, cartea și autorul despre care scrie și pe care știe să-l întâlnească prin intermediul textului. Al doilea este el însuși ca participant empatic – ironic la creația celuilalt. Aceste două niveluri se întrepătrund căci iar aceasta ține chiar de esența talentului – scriind despre alții, el scrie în același timp despre sine. Cel de-al treilea nivel sau referință este cititorul, dialogul continuu cu acesta fiind una dintre mărcile stilistice ale lui Al. Th. Ionescu, care transformă scrisul său într-un spectacol. Majoritatea scrierilor sunt, așa cum li s-a reproșat încă de la Platon, niște monologuri. Invitându-l pe cititor să participe la actul receptării și evaluării critice a unei opere literare în calitate de partener, de martor sau de posibil contestatar, Al. Th. Ionescu forțează limitele discursului monologal către sugestia unui dialog. Există în scrisul lui Al. Th. Ionescu o sete reală de comunicare, atât de puternică încât reușește să o trezească și pe cea adormită în cititor. Capacitatea de a-l face pe celălalt să se deschidă dialogului îi definea de altfel întregul fel de a fi. În scris ca și în viața de zi cu zi, Al. Th. Ionescu nu ezita să-și mărturisească deschis îndoielile, incertitudinile, mirările. Farmecul său personal, transmis nealterat în textele scrise, ține și de faptul că nu discută de pe poziția unui deținător al adevărului, ci a unui căutător, situându-se voluntar la același nivel cu cititorul, partenerul de dialog invitat să tatoneze împreună cu el calea spre aflarea adevărului sau sensurilor în literatură ca și în viață.

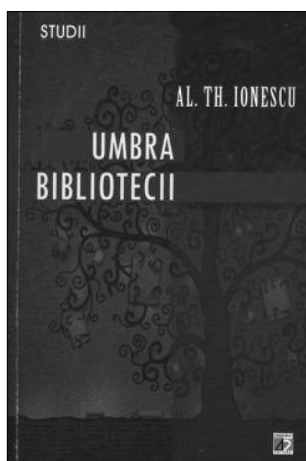
Judecăție de valoare ale criticului literar Al. Th. Ionescu sunt – eu n-am găsit nicio excepție, bine cumpănii și argumentate, obiective punctuale, acolo unde e cazul, profilându-se pe fundalul aprecierii meritelor unei opere. Criticul nu iartă în general lipsa de imaginație a unui autor, previzibilitatea subiectului sau banalitatea mijloacelor scriitoricești, dar nu uită totuși realizările, atâtea câte sunt, sau măcar potențialitățile ce ar putea fi dezvoltate. Probabil că autorii despre care a scris au avut ce învăța citindu-i cronicile. Unul dintre criteriile de evaluare a unei opera literare, dacă nu cumva cel mai important, cu relevanță deopotrivă estetică și etică, este asumarea de către autor a temelor, personajelor și mijloacelor artistice. Chiar și inconsecvența, dacă e asumată, poate fi un

argument axiologic. Fără a abdica de la principiul autonomiei esteticului în literatură, dimpotrivă, îl afirmă împotriva oricărui contestatar, Al. Th. Ionescu nu este interesat doar de expresie de dragul ei înseși, ci de capacitatea aesteia de a transmite intensitatea unei trăiri, adică a vieții cu toate ale ei: tragicul, grotescul, banalul, ratarea, bucuria, iubirea, degradarea, moartea. Că acestea sunt și temele sale de meditație se simte în fiecare rând scris. Precum am mai spus, la Al. Th. Ionescu granița dintre viață și cărți este fluidă, trăsătură ce-l apropie de autorii postmoderni, mulți din generația '80. Dar nici la aceștia "recitalul de procedee" pus în joc nu-l convinge decât în măsura în care mijloacele artistice nu sunt etalate de dragul lor, ci înglobate până la a deveni invizibile în structura mesajului transmis. Tehnicile narative nu ar trebui să apară explicit în text decât în modalități ludic-ironice sau parodice, cum se întâmplă în cazul celor mai buni prozatori optzeciști. La aceștia cel mai mult va aprecia criticul congeneraționist renunțarea la poziția clasică, a demiurgului atoateștiutor, pentru a se situa la nivelul cititorului mărturisindu-i și mărturisindu-și nedumeririle legate de continuarea subiectului, soarta personajelor sau de scris în general. Rezonanța lui Al. Th. Ionescu cu postmodernismul a fost, așadar, cât se poate de firească, acest curent reprezentând pentru el o cale de regăsire a vieții prin cărți, în "umbra bibliotecii".

Îmi amintesc că l-am întrebat pe la începutul pasiunii mele pentru literatură dacă se poate scăpa de cărți. Întrebare de adolescent pe care a luat-o foarte în serios, așa cum lua orice întrebare venită din partea unui învățacel, răspunzându-mi, țin minte perfect, că: "un intelectual nu poate scăpa niciodată de livresc". Autenticitatea, plenitudinea vieții, de care eu credeam că lectura mă îndepărtează, se obține pentru cel împătimit de cultură numai mediat de carte.

Deși ivite, normal, dintr-un imbold livresc, cronicile literare, care sunt de fapt cronici-eseu, ale lui Al. Th. Ionescu, trimit dincolo de acest plan, spre oamenii vii, spre noi cititorii, învățându-ne că literatura nu este o disciplină închisă în sine, ci o provocare de a ne asuma propria viață, neîngropând-o în banalitatea convențiilor sociale, politice sau de alt fel. Este ca și cum trăirea la maximă intensitate a vieții ar depinde de buna întrebuințare a cuvintelor iar diversele forme ale răului: ura, banalitatea, grotescul, crima, dictatura, provin din degradarea cuvântului. Marea sa lecție, despre care mărturisesc deopotrivă scrisul și viața sa, pe care au învățat-o toți elevii săi adevărați, a fost cea despre importanța cuvântului. O lecție deopotrivă estetică, etică și filosofică în sensul socratic. Este și acesta unul dintre motivele pentru care trecerea timpului nu ia, ci adaugă ceva scrierilor și amintirii personalității sale.

În scris ca și în viața de zi cu zi, Al. Th. Ionescu nu ezita să-și mărturisească deschis îndoielile, incertitudinile, mirările. Farmecul său personal, transmis nealterat în textele scrise, ține și de faptul că nu discută de pe poziția unui deținător al adevărului, ci a unui căutător, situându-se voluntar la același nivel cu cititorul, partenerul de dialog invitat să tatoneze împreună cu el calea spre aflarea adevărului sau sensurilor în literatură ca și în viață.

Paul Artez

Octavian Doclin este poetul unui univers interior, uneori obsesiv, autoreferențial, dus în abstract pînă la transparența de cristal a ideilor. Este o lirică încordată, reflectată în adânc, dramatică, autentic expresionistă.

Experimentarea unui dans

Încă din titlul recentului său volum de poeme, **Baletul de noapte** (Editura Gordian, Timișoara, 2015, cu o prefață de Marcel Pop-Corniș), **Octavian Doclin** (n. 17 februarie 1950) propune, ca reprezentare abisală, un dans nocturn, o realitate redusă la gestică (formă de disperare a vorbirii). Baletul este o manifestare specială, un dans dematerializat, spiritualizat, făcut să scoată la lumină, din adânc, o energie fulminantă. Are o tensiune asemănătoare poeziei, bazându-se pe abstractizare și stilizare.

Octavian Doclin își percepe preocuparea scripturală ca luptă neconținută, evocând în acest sens piatra Eben-Ezer (loc în care prorocul Samuel, care îl va unge rege pe David, a marcat o victorie asupra filistinilor, succedând unei înfrângerii). Dar această bătălie neconținută, purtată de poet, este transferată de pe planul scrisului pe cel existențial: „postum poetul poate fi doar o păpădie bătută de vântul/ unui anotimp rece târziu/ puful ei devenind o făină care nu dospește/ dragul meu prieten și poet/ șițindu-te cum te sprijini încălzindu-le/ pe coastele mele fisurate/ în baletul meu de noapte/ la atâtea reîntoarceri din subterană/ în realitatea reală dar vai/ ele nu se mai pot suda/ nici cele de stînga și nici cele de partea dreaptă/ fiindcă aceste căderi continue/ în i-realitatea reală ori mai bine zis în realitatea i-realității/ după atâtea re-întoarceri la suprafață/ cu o altă memorie/ riscă acum ca baletul de care-ți vorbeam/ să fie dansat poate în curând/ sau cine ar putea să știe să spună/ doar de un schelet cu singura balerină/ pe care o poate duce în brațe/ și în care până la urmă/ se va topi nevăzut” (*Baletul de noapte*). Gândurile premonitorii par a se stinge în fața curățeniei rugăciunii, venite din copilărie, care îi preschimbă trupul, deschizându-i o altă realitate. Poezia lui Octavian Doclin se concentrează pe semne ale transcendenței, pe întrezăriri, pe care nici nu poate să le numească explicit, fiind prea absconse, pe *descensus ad inferos*. El apelează la simboluri, la un discurs eliptic, atingând, numai, sensuri tainice, producând reverberații. Această

explorare a propriei realități îl face să-și observe dualismul alcătuirii, pe de o parte, existența *subterană*, cu *fantasmele* ei, pe de alta, existența *extra-muros*, imaginea pentru ceilalți. Iar poetul aspiră la o metanoia, la o nouă memorie, pentru că *baletul de noapte* este implacabil: „și baletul nu se putea dansa/ niciodată la vedere/ din motive de parteneră/ contopiți sprijiniți însă/ unul de altul/ cei doi s-au topit precum ceara/ într-un fagure gol” (*Penitenciarul penitență...*). Acest dans trist este o izolare, o formă de asceză, o cheneză.

Rafinatele spații subterane în care se retrage reprezintă locul unei alchimii sufletești, adăpost al regăsirii, al pierderii de sine. Dansul, ca dispariție, ca exercițiu de trecere, este asept, în întregime spiritualizat, proces de imaterializare: „în dansul nocturn/ ajuns la perete/ a fost văzută peste ani/ doar imaginea/ ca o dâră de fum/ a unui schelet/ ca aurul spălat/ ce nu se poate cântări/ cum o biruință/ potrivnică” (*Biruința*). Însuși creatorul *acestei forme de existență* părește, în final, scena.

O parte narativă a cărții prezintă aventurile Servitorului plecat în căutarea „singurei partituri/ care stabilea numărul pașilor/ în jocul pe contratimp/ și arăta drumul spre desăvârșire/ al Maestrului” (*atunci*). Pentru orientare, se folosește de o *Hartă Coregrafică*. El se aliază cu Cel înalt, *dresorul de la Ghimboca*. Acesta îl învață „jocul vieții dragostei și morții/ brăul în contratimp” (*se opriră*). Asistă, apoi, la un spectacol bizar. Apare și Cel absent. Toată această căutare fără noimă pare o inițiere în domeniul absurdului.

Partea volumului numită *vise. viziuni. halucinații* conține texte inefabile, ale unui imaginar liric pur, fără conținut formal: „feștila din lampa cu petrol/ scrum s-a făcut/ se scurge uleiul/ de pe pereții picturilor/ boabele mărgăritarului/ se prăbușesc/ nelimitat nevăzut/ se-aud doar înfiorările/ se simt vârstele viitoare” (*nelimitat nevăzut*).

Frumusețea austerității de limbaj se vedește în toată lirica lui Octavian Doclin. Poetul transformă povestea într-un alt fel de vorbire, incluzând iconul, labirintul semantic, evanescenta, iluminarea, revelația. Sensurile se află în ascuns, în subterană, în „lacul cu spermatozoizi ai poeziei” (*Zămislirea*), într-o nouă naștere, în ermetismul vieții („viața viața numai viața/ își spuse ascunzându-și fața” – *Viața*), în duhul sâmburelui. Există, ne spune poetul, a boală a ascunderii și un remediu: „Îndoiala recunoscută/ poate fi vindecată/ doar atunci când nu este mascată/ deci: neascunsă/ doar pătrunsă.” (*Poem minim*, p. 53). Alteori, poate exista o succesiune de ascunderi în ascunderi, de sâmburi gestându-se unii pe alții, ori de cuvinte în cuvinte, menite să *pornească rodul*. Însuși poetul se sustrage realității, căzând în „vise năluci halucinații viziuni” ale „subteranelor sale” (*Enzima*), nerezistând ispitelor unui drog îmbietor. O nemiloasă luciditate îl face să-și recunoască propriul infern, propria damnare: „tirania viciului/ purtându-i pașii prin grădina altor vicii/ a credinței care nu mântuie” (***)

Cortegiul fantomatic, configurat pe neașteptate, este însoțit de o fanfară fără instrumente, condusă de un dirijor fără baghetă, care îi deplânge pe cei învinși. Plonjarea nerezistibilă în „halucinațiile nopților arsecenușă/ la flacăra verzuie a drogului-spirit” îi proiectează tabloul unei morți deja familiare. Scriitorul înțelege că întrunește în sine o dualitate dramatică: „poetul înger și poetul blestemat” (*Răscumpărătorul*). Viziunea antinomică apare și între perechea „celor ce sunt în pârgă” și „cele în putrezire” (*Sfatul ultim*).

Apar și în acest volum personaje emblematice, învăluite în mister: Scribul, Pivnicerul, Stăpânul, Servitorul...

Octavian Doclin este poetul unui univers interior, uneori obsesiv, autoreferențial, dus în abstract pînă la transparența de cristal a ideilor. Este o lirică încordată, reflectată în adânc, dramatică, autentic expresionistă.

Ion Popescu-Sireteanu

Domnișoara Amalia Elena Constantinescu (n. 1975) a absolvit Facultățile de Teologie și Litere, de Științe Economice, Juridice și Administrative și Facultatea de Psihologie ale Universității din Pitești, cu masterat în istoria și filosofia religiilor (2003). Debutază cu volumul **Timpul unei flori**, 1995, apoi publică volumele **Comercianți de cuvinte** (1996) și **Durere în paradis** (2000).

Cum se vede, Amalia Constantinescu și-a început activitatea publicistică în calitate de poetă și nu o vedeam dăruită unei grele și îndelungate munci de cercetare critică și istorico-literară, exeget al operei vaste a unui mare prozator, care a publicat numeroase cărți, poeme, proză memorialistică, iar altele, cele mai multe, romane. Este vorba de Ionel Teodoreanu, copilul minune al „Vieții Românești” și al lui Ibrăileanu.

Cu o pregătire excepțională și cu un orizont literar deosebit de larg, Amalia Constantinescu a reușit să dea publicității studiul monografic **Ionel Teodoreanu și medelenismul**, București, Ed. Muzeului Literaturii Române, colecția Aula Magna, 2016, 450 pagini.

Cartea a fost prezentată la Salonul Internațional de carte Bookfest și la Târgul Internațional de Carte Gaudeamus.

Fiind îndrumătorul acestei teze de doctorat, prof. univ. dr. Nicolae Oprea, în **Prefața** cărții, are cuvinte de accentuată apreciere, subliniind „valoarea indiscutabilă a contribuției autoarei în revalorificarea operei epice și lirice a lui Ionel Teodoreanu”. Scrierea aceasta „se întemeiază pe o abordare exhaustivă, cvasi-monografică, întrucât opera lui Ionel Teodoreanu este exploatată în toate palierele sale de la poezie, trecând prin proza scurtă, până la romanele de consacrare”. Preluăm și ideea că „structura lucrării este echilibrată, cu materia judicios distribuită în capitolele sugestiv intitulate prin idei rezumative”.

Ionel Teodoreanu azi

După ce face analiza romanului **La Medeleni**, autoarea analizează, cu atenție și competență critică, întreaga operă literară a lui Ionel Teodoreanu, cu numeroase comparații (Márquez, Dostoievski, Tolstoi ș. a.).

Capitolele acestei scrieri se deschid cu câte un motto în limba latină, primul fiind *Exigua vitae pars quam noi vivimus* (= Doar o mică parte a vieții este cea pe care o trăim cu adevărat).

O simplă înșirare a capitolelor ne poate vorbi despre orizontul acestei cărți. Capitolele cărții sunt: I. **Aspecte de viață**, II. **Spiritul medelenist – generator al unui pseudocurent literar**, III. **Premedelenismul: poezia ludică sau poemul în proză**, IV. **Medelenismul: personaje specifice, conflicte, manieră narativă**, V. **Postmedelenismul ca replică a „revoltei” antimedeleniste**, VI. **Ionel Teodoreanu, poetul robit de vreme... psihanaliza medelenismului poetic**, VII. **Mister, metaforă și psihanaliză în proza lui Ionel Teodoreanu**, VIII. **Iubirea în romanele lui Ionel Teodoreanu de la perfecțiune la eșec**, IX. **Geniu sau anonim**, X. **Gândul din urmă sau în loc de concluzii**.

Realizarea unei astfel de teze de doctorat presupune, cum am spus, o pregătire excepțională, întrucât este vorba de un mare număr de scrieri apropiate ca structură, de opere din literatura universală, dar și abordarea freudistă a unor teme, apoi paralele cu Tolstoi, Dostoievski etc. ne vorbesc despre lecturile și sensibilitatea autoarei. Apropieri de opera lui Vasile Voiculescu sunt permanente.

Iașul este prezent în multe din paginile lui Ionel Teodoreanu și autoarea prezintă cu respect și așa spune cu emoții locuri memorabile ale strălucitului oraș (p. 238, 239, 240), în care pe vremea lui Ionel Teodoreanu corifeii erau Ibrăileanu și Sadoveanu.

O prezență frecventă lângă autorul studiat este fratele său Păstorel, o structură artistică aparte, umorist și epigramist. Autoarea citează ceva dintre epigramele lui. Am aminti aici doar volumul **Strofe cu pelin de mai contra Iorga Nicolai**, care l-a dus la pierderea unui premiu. Adăugăm și noi aici calamburul (pentru fisc) **N-am venit că am venit, Am venit că n-am venit!** Gestul lui Petru Groza de a numi în guvernul său la agricultură un ministru cu totul nepregătit, a dus la epigrama: **Domnul Groza, om sinistru, A făcut din bou ministru**.

Pentru unele dintre epigramele sale, care afectau ordinea comunistă a țării, Păstorel a făcut câțiva ani de pușcărie (așa cum Radu Gyr a fost condamnat la moarte pentru poezia **Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!**).

Amalia Elena Constantinescu a realizat o lucrare de mare valoare, dar subliniem și meritul profesorului N. Oprea pentru bunul mers al cercetării.

Aș mai preciza în încheiere că opera lui Ionel Teodoreanu a fost bine primită de critica vremii (G. Călinescu, E. Lovinescu, Perpessicius, M. Ralea), dar și astăzi scriitorul este între cei mai prețuiți prozatori, cu reeditări succesive.

Reținem că, autorului, visele i-au dăruit frumusețea divină a arderii creatoare (p. 46).

Autoarea atașează cărții un amplu rezumat în limba engleză (p. 273-299), o bogată bibliografie (p. 300-346), un capitol de **Anexe**. Presupun că la referințe critice, textele semnate de Mircea Bârsilă, Vasile Spiridon și Silviu Angelescu reprezintă referate pe marginea tezei de doctorat.

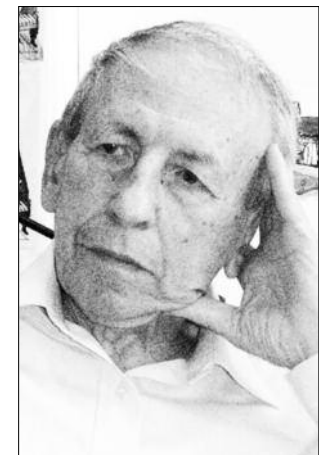
În încheierea lucrării, autoarea ne prezintă o fișă cu bogata sa activitate publicistică și cu unele date biografice.

Cartea Amaliei Elena Constantinescu este o frumoasă reușită de istorie literară și autoarea merită felicitări pentru munca ei inspirată.

CĂLARE PE VÂNT

FILE DE JURNAL DEMENTIAL

Deschid gura, dar sunt întrerupt. În cameră este aruncată o femeie tânără. Cu părul lung și negru, dar încălțat și murdară din cap până-n tălpi. Veșmintele sfâșiate. Plină de vânătăi, de mușcături, de zgârieturi. Măinile în mănuși de box și încheieturile în cătușe. Urlete de sălbăticiune. Răget de nebună. O fiară în captivitate. Cu însoțitorul ei înarmat și o asistentă medicală cu trusă. Sunt înghemuit într-un colț de gorila mea. Cu gârbaciul ridicat.

- Să nu scoți un grai! Înțepenită în scaunul ei, doamna cu interogatoriile, ca un sfinx la poarta infernului, se interesează cu aceeași voce de magnetofon:

- Ce e cu creatura asta? Răspunde asistenta:

- E femeia nebună, bănuită că a făcut ceva rău. Poate chiar o crimă. Altfel de ce ar fi fugit în pădure? S-a ascuns prin văgăuni, în mărăciniș. Se hrănea cu ierburi, cu frunze, cu ouă din cuiburi. Când a prins un pui de iepure, l-a sfâșiat și l-a mâncat de viu. Tocmai asta făcea când a fost găsită. Căutată cu câinii. Cu polițiști. S-a cățarat într-un copac și a amenințat că se aruncă. Au întins o plasă ca sub acrobații pe sârmă la înălțime, în circ. Sau ca pompierii sub ferestrele clădirilor aflate în flăcări. S-au urcat după ea cu scara de pompieri. Țipa. Se zbătea. Lovea. Mușca. Își înfigea unghiile în carne. Au făcut-o balot într-o foaie 24 de cort. Noi, la SMURD, i-am făcut la repezeală antirabic și antitetanos. Am pansat-o și am sedat-o. De la Spitalul de Urgență ne-a trimis aici.

Se zbate. Țipă. Urlă. Schiaună. Mârâie. Încearcă să se muște de unde ajunge cu gura. Răcnește de te înfioară. Parcă tremură și pereții. Nebunii zugrăviți...

Dau paznicul la o parte. Mă apropiu cu pași băjbâiți. Îi dezvelesc fruntea. Mă înjunghie cu privirea.

- Sunt alături de tine!...

Mă scuipe între sprâncene. Pe fruntea sub care se țeș gândurile. Unul bun era și pentru ea. Mă șterg pe ȳdelele.

- O să ne mai întâlnim!...

Doamna îi completează fișa:

- La salonul numărul 6. Dar o spălați! Și o legați la pat! În rest, știe medicul ce-are de făcut!

*

Sălbatic cânta femeia aceea. În nopțile mele nedormite. În zilele mele zbcuiumate. În ceasurile sedate. În minutele de luciditate. În clipele de pe hotar. În momentele de veghe. În vise. În coșmaruri. Cânta-cânta... Chiar când îmi pierdeam cunoștința, în străfundul ființei mele mai rămânea un sâmbure de lumină. Și în pâlparea aceea era ea. Și cânta. Cânta. În dorința mea. În vrerea mea de ea. Cânta-cânta... Undeva... Unde? Poate în cer. Poate într-un nor. Poate într-o stea. Undeva. În inima mea. Cânta. Mă chema. Unde ești? Unde ești, femeie sălbatică? Unde, iubita mea? Exiști? Nu exiști? Mă aștepti să te caut? Te voi găsi? Nu-mi răspunde... Cântă... O chem... Vino... De 112 unde ești... Dacă exiști... Din vânt... De sub pământ... Din râpi... Din prăpăstii... Din cimitire... Din păduri... Din poiene... Din stânci... Din bârloguri... Din caverne... Din hrube... Din spuma valurilor de mare... Din mărăciniș... Din luminiș... Din cer... Din nori... Din stele... Din găuri negre... Din galaxii... Din constelații... Din astre... Din lună... Din soare... Din aurorele boreale... Din hău... Din neant... De oriunde... De nicăieri... Vino... Vino... Vino...

Iat-o... Plutește în văzduh... Coboară pe un curcubeu... Femeia așteptărilor mele... Femeia din halucinația mea... Când am leșinat, într-o

învârtejire de dans, în camera de gardă...

Cu trupul gol, alb ca marmura, „mai albă decât albul lepezilor de pe morminte“, înfășurată în părul lung și negru, care atârna până la glezne... Întind brațele... Se lipește de mine... Dansăm... Pas du deux, pas du deux... Beție... Nebunie... „Nebunie și tristă și goală,/ Urechea te minte și ochiul te-nșală!“ Și ce dacă... Pas du deux, pas du deux... Plutim... Ne iubim... Și se desprinde... Întinde mâna... Vino... Sunt paralizat...

Sălbatic cântă femeia aceea... Mă cheamă... O aud... Miez de noapte în celula neagră... Profit de ocazie că nu am acul perfuziei în venă... Pilula nu am înghițit-o... Mă ridic încet în picioare... Napoleon sforăie... Cinicul doarme ghemuit sub pat... Îi fur lumânarea... O aprind... Ies din celulă... Celulă după celulă... Mă strecor printre paturi... Sălbatic cântă femeia aceea... Arii din opere... Aida... Radames... Radames... Mă cheamă... Eu sunt prințul egiptean... Radames... Radames... Așteaptă-mă... Sosesc... Lumânarea îmi tremură în mână... Flacăra pâlpare... Pași șovăitori... Îmi bate inima în tâmpile... În venele gâtului... Se zbate în piept...

Cântă... Aproape... Departe... Încă un pas...

O celulă neagră, ca toate celulele... Pe un pat fără pernă, fără saltea, care pare o masă de autopsie, un chip vag uman... Gol... Ras în cap și peste tot... Mai mult un schelet sub piele... De n-ar fi sâni fleșcăiți peste coaste și crăpătura dintre picioare, n-ai ști de e bărbat sau femeie... Măinile legate... Picioarele la fel... Cântă și plânge... Plânge și cântă... Plâng și eu... Și mă târâsc afară...

Suflu în lumânare... Mă trântesc în pat... Urlă un câine... Afară? Nu avem ferestre... Între ziduri? Între pereți? În tavan? În dușumele? Urlă în mine...

*

Trupul gol, înfășurat în păr, când a fost vânătă. De unde venea? Cum a ajuns acolo? Poveste nebună. Absurd. Dincolo de închipuire. Nici noi, din balamuc, nu ne-am fi putut-o imagina. Aflăm totul de la bătrâna noastră infirmieră, care, nu știu de unde, ea ne știe toate poveștile, de la profesor la ultimul internat. ...

...În familia unui preot de țară a fost să vină pe lume o copilă năzdrăvană. Parcă i se cuibărise o privighetoare în gât. Primele silabe păreau rostite pe note muzicale. Primul cuvânt, un început de cântec. Fiecare propoziție, o melodie. „Poate a cântat și în burta mă-sii“, zice coana infirmieră, care e plină de presupunerii.

Leții de muzică. Școala la oraș, liceul de muzică, olimpiade, concursuri, diplome, premii. Triumf. Conservatorul. În țară și în străinătate. Angajată. Colaboratoare. La Scala din Milano. Metropolitan. Opera din Paris. Opera din Viena. Madrid. Londra. Petrograd. Moscova. București. Cairo. Cele două Americi. Japonia... Aida. Traviata. Ciociosan. Răpirea din Serai. Liliacul. Boema. Turandot...

Viață monahală. Repetiții și spectacole. Turnee. Cu o cameristă și cu o corepetitoare. Spectacol de gală. Ambasadori. Oficialități. Notabilități. Dirijori. Regizori. Cântăreți. Critici muzicali. Gazetari. Paparazzi. Felicitări. Flori. Aplauze. Cadouri. „Faceți loc, faceți loc, faceți loc!“ Camere de luat vederi. Blitziuri. Îngheșuială. În cabină. În fața ușii. Pe scări. Afară, un adevărat miting. Purtată pe umeri. Urcată într-un automobil de lux. Cu escortă. Cu body-guarzi. Defilare în triumf. Ies oamenii pe balcoane, pe la ferestre. Flutură năframe. Cântă...

Și iată, chiar din lumea aia, s-a trezit răpită. Dusă într-un apartament străin. Îmbătată.

Drogată. Obligată să cânte. Să danseze în pielea goală. Au siluit-o. În grup. Mirați că a fost neînțeleasă... După ce și-au bătut joc de ea, au târât-o într-o mașină cu geamuri opace și cu numere false și au aruncat-o în buruieni pe un teren viran din marginea orașului.

Atunci i-a sărit ei mintea. Și nu și-a mai revenit. Și, ca să fie totul cum nu trebuie, chiar în spital, în timpul tratamentului, i-a făcut explozie un cheag de sânge în creier.

O legumă. O murătură... A fost pusă pe picioare, dar n-a putut să mai urce niciodată pe scenă. Când n-a mai avut venituri să se întrețină, ambasada noastră a adus-o în țară. Unde i-a fost aranjată o mică pensie. Și au dat-o în primire fratelui său vitreg, cel care se stăpân pe toată moștenirea, după moartea părinților. Și, ca să fie și ea de folos în gospodărie, au dat-o după capre, să le pască pe coastele dealului. Printre tufe de mărăcini, scaieți, ciulini... Caprele, cum sunt ele: fugeau, se alergau, săreau, se zbenguiau. Nu putea să se țină după ele. Picioarele zgâriate, însângerate.

Udă până la brâu. Când ploua, veșmintele grele și reci nu se mai uscau până seara. Dar ea

RUBENS

cânta. Ploua, plângea, cânta... Aida, Boema, Lacul lebedelor... Până într-o zi, când a fost trântită la pământ de un țap. Și a plesnit-o iar o pală de nebunie. Și nu s-a mai întors acasă. S-a pierdut în pădure.

Sălbăticiune... Muguri, frunze, ierburi, fructe de pădure, licheni, ouă din cuiburi, pui de pasăre, pui de iepuri, scoarță de copaci... Bârlog de fiară... I s-au zdrențuit veșmintele, trupul gol, înfășurat în păr, unghiile, niște gheare, i s-a înăsprit pielea, i s-a sălbăticit privirea, i s-a alterat vocea, dar cânta. Cânta și plângea. Mai da iama pe la stâne și prin curțile răzlețe. Ciobanii buni îi atârnav de crengile copacilor săculeți cu brânză, urdă, caș, pastramă... Le smulgea și fugea cu ele să le mănânce în desișul pădurii.

Dar un cioban, mai slobod la gură, a dus vestea în sat. Și a început vânătoarea... Au prins-o, au legat-o și au adus-o la spitalul de boli mintale...

Sălbatic cânta femeia aceea...

Ștefan Ion Ghilimescu

Cronica Literară

Giuseppe Masavo,
ultimul poet optzecist de reală valoare

Exprimând voința de frumos și fiind singura entitate care transcede realitatea imediată, cuvântul și imaginile pe care le naște sunt singurele care dau un sens trăirilor și sentimentelor noastre. Cuvintele, se întreabă, de altminteri, poetul spre finalul cărții despre care vorbim aici, să fie singura materie care umple viața dincolo de cerc?

Giuseppe Masavo,
Muzică pentru pisici;
400 de ferestre;
Pe Sirius nu se
întâmplă nimic, Ed.
Limes, 2014; 2015; 2016

cronici

Un ilustru cărturar, obligat să ia calea primului exil românesc (anii '46-'47), spunea cu o cuceritoare simplitate într-o carte pe care mai apucase să o publice în țară că "menirea artei este aceea de a întreține o iluzie: fie aceea a sentimentelor noastre, fie aceea a unei anumite prezențe cu care comunicăm". Mi-am amintit observația la care am revenit nu o dată, excedat de modul cu totul fantezist al unor cronicari de a face din discursul critic nu un exercițiu de rafinată comprehensiune și analiză pe text a componentelor naturii subtile a acestei iluzii, într-adevăr, pe care o exhibă opera literară examinată, ci, mai curând, un teatru *ad hoc* al punerii în act, mai mult sau mai puțin fantezist, al propriilor fantasmă critice, alimentate sau nu de cine mai știe ce teorii, prezumții sau rătăcirii... Vreau să spun că privesc fără nici un fel de simpatie judecățile pe dinafară ale acelei critici care știe de la prima carte a unui poet sau prozator cam câte parale face ea, pe ce linie și de unde vine, cu cine se aseamănă și care-i sunt limitele absolute. Critica de verdicte judecătorești proclamate fără sau cu minime probe este o critică lovită de nulitate, de oriunde ar veni și oricine ar practica-o. Lucrurile se complică exponențial și tind să devină incontrollable, mai ales în cazurile în care autorul opusului "explorat" se întâmplă să fie un neînregimentat, fără șansa unor susținători media și, pe deasupra, și "un nefericit" viețuitor în provincia funambulescă... Când nu refuză cu suficiență, din capul locului, comentariul unor asemenea produse situate în afara grupurilor de putere, critica de întâmpinare (sau justițiară, cum încă i se mai spune, vai!) rețază capete, fără nicio tresărire de conștiință, din prima. În genere, în astfel de manevre sau chiar demonstrații de putere, se pierde din vedere dreptul la existență liberă în artă a oricărui conținut de sine stătător și oricărei formule constructive, oriunde ar scoate ele capul din marea sargaselor de hârtie; a oricărei ieșiri din rând sau spargerii a liniei frontului, act deliberat și experiment asumat, joc gratuit cu mai multe strategii ori expresie nemijlocită a dezabuzării existențiale - sau de ce nu? toate la un loc...

Stau în fața mea pe masa de lucru trei cărți de poezie, apărute una după alta, în 2014, 2015, 2016, la Editura Limes, semnate Giuseppe Masavo, un nume pe care ai jura că provine din Cizmă. În realitate, e un pseudonim cu doar numele de familie schimbat al profesorului de schi de performanță care lucrează de ani de zile în stațiunea Borșa (Maramureș), Giuseppe Asăvoaiei. Fără statura de mare campion ori alura fotografică a unui Toni Sailer sau Matti Nykanen de care erau pline la începutul anilor nouăzeci cabinele stațiilor de teleschi din Alpi, în felul său, Giuseppe Masavo

nu este mai puțin un performer. Cu deosebirea, față de celebritățile pomenite mai sus, că realizările sale țin de zona spiritualului și mai precis de poezie. Cu un exercițiu în materie îndelungat, cunoscut doar de câțiva prieteni, Masavo a debutat editorial la aproape 60 de ani cu volumul de poeme *Parabolă (Poeme din Nord)*, în 2013. Din păcate, în condițiile proastei difuzări și circulații a cărții din ziua de astăzi, la noi, volumul mi-a rămas inaccesibil. A trebuit să sar peste el (deși poate m-ar fi ajutat să înțeleg cumva, schepsisul ordonator al întregului demers recuperator retrospectiv, dacă există...). Fiindcă, oricât de înrăit poet de sertar ar fi, îmi imaginez că Masavo a găsit o cale, fie ea chiar și foarte dură, să-și salveze măcar o parte din aceste producții. Care? Din ce perioadă? Cum? La ce teme s-a oprit? Neputând apuca, deocamdată, vreun fir călăuzitor, mă mângâi cu faptul (poate nu tocmai exagerat) că autorul își publică în volumele *Muzică pentru pisici* (2014); *400 de ferestre* (2015) și *Pe Sirius nu se întâmplă nimic* (2016) poemele la zi, lăsând pentru viitor alcătuirea unei antologii de inedite aparținând diferitelor perioade ale formării...

Poet matur, capabil să mânăscă abil varii registre, să canonizeze cu lejeritate disparități și incongruențe verbale, să fabrice, astfel, hălci de absolut pur (*vezi, în balamale te izbește c-un dor/ dumnezeu/ și rîzi ca proasta la poartă*), dar și să alunece ca o fantomă pe lângă metaforă; să fie, eventual, ironic sau, deopotrivă, autoironic, cu măsură, și să prețuiască mai abitir realul sau să arunce în aer, ca un adevărat artificier, masca lui convențională, Giuseppe Masavo este în *Muzică pentru pisici* un poet de stări care clivează înde ele în permanență, *silabisind viața*, de la dăruirea inutilă, *mîriitul colectiv* și golul sufletesc până la fericirea pe muchie, furată, și de la scurtcircuitul neuronilor, la *ceaiul firbinte-al vorbeii în van* până la sictirul existențial, *fără rușine în mizerie ca porcul...* Trăite cu fabricitate, ca pe un infarct deliberat, toate aceste plăci de suferință care se desfac la orice atingere în alte plăci de suferință (poetul nu uită niciodată, spre exemplu, avatarurile funestei epoci totalitariste!) îi dau posibilitatea eului liric de a-și contempla - într-o paranteză care închizându-se se deschide - "furiile la puterea n deșertăciunile / îndoielile / vena nervoasă cu care tranșezi noaptea de crini, / bestial/bucăți și cu toporul" (*Scriere cu toporul*). Poetul nostru pare în textele cele mai bune din *Muzică...* un obstinat și un senzitiv nemântuit (*simte poezia cu cerul gurii/ cu papilele gustative de pe limbă/ cu mirosul...*), covârșit de povara *unei nașteri mereu amânate*, perfecte, un artist, în orice caz, al disputei emoției și cunoașterii implicite, operand chiar și ironic

până la nivelul celulelor nervoase și, subliminal, până la obârșia vieții pe *Sirius* (steaua cea mai luminoasă observabilă de pe pământ, pe care, altminteri, o va fixa simbolic, în 2016, cum vom vedea, chiar în titlul ultimului său volum de versuri de până acum). "celulele nervoase se regăsiră una pe cealaltă/și disputa deveni ca orice ceartă contradictorie/îmi spărgeau urechile erau înțelese să facă ravații/timpanul bizâi hei, (unde ești) batrâne omul modern e conectat la priza 220/spațiul intergalactic microchip literar poezie high tech/subliminală obârșia vieții pe sirius controverese intelligent-irațional/nonconformiste transmisie comunicare online civilizație tv/timpanul bizâi: iar tu (trompetă ruginită)/ aplatizat strivit de troleibuzul de la ora cinci al navetiștilor/trompetă ruginită cu creierii însingerați ce zvînesc pe carosabilul cărții" (Cursă de duranță).

Scindat cumva între o dragoste de viață avară și o trăire frenetică, pe de o parte, și sentimentul covârșitor al idealității și solitudinii ei paradisiace în univers, pe de alta, în această fază de evoluție, poetul respinge și se apără de orice eveniment discordant și de orice urmă de maleficiu ce i-ar putea trezi și accentua conștiința neantului și a neființei din propria ființă. Preferă, de aceea, în nu puține cazuri, să învelească într-o lacrimă protectoare, ca într-un glob de cristal, tot ce ar fi fost un loc privilegiat al scînteii divine/ cu izvoare la care se adapă căprioara/un loc al pădurilor nesfîrșite cu murmur de foșnet și vînt/ un loc al fiarei sălbaticе slobode/ fie un loc al apelor curgătoare cu păienjenis/ jucăuș de lumini pe care călătoresc peștii... De expresie directă, nemediate și nealterate sub nicio formă, exoticele oaze de o atare combustie ale poeziei lui Masavo vin din convingerea înrădăcinată în sufletul său (*pe strada speranței!*) că tot ceea ce dăinuie în această lume este cuvântul (*bucură-te de lumina cuvîntului*). Exprimând voința de frumos și fiind singura entitate care transcede realitatea imediată, cuvântul și imaginile pe care le naște sunt singurele care dau un sens trăirilor și sentimentelor noastre. Cuvintele, se întreabă, de altminteri, poetul spre finalul cărții despre care vorbim aici, să fie singura materie care umple viața dincolo de cerc? Viața, aș adăuga, citând o piesă poetică superbă a lui Masavo, deasupra *virfului de munte/ unde să te întâlnești pe tine însuți/celălalt/să te minunezi că noaptea e ziua pe partea cealaltă a pămîntului/ de fapt lumină veșnică...* Viața dincolo adică de noroiul gros al serialismelor de rutină și suficiența cohortelor de aparențe, lipsite de orice sarcină și ca atare în imposibilitate să supraviețuiască.

Sigur, există, pe alocuri, și destul steril în discursul poetic al lui Giuseppe Masavo; uneori textul său devine prolix și prea încărcat "de vorbe din mii de zboruri frânte". Dar interesant rămâne și în atari împrejurări faptul că poezia nu lipsește cu desăvârșire nici de aici; poetul având capacitatea radiestezistă - să zic așa - de a-și orienta discursul în permanență după undele filonului aurifer temporar întrerupt...

În prima parte a celor *400 de ferestre* (2015) se poate observa cu ușurință cum, rămânând la aceeași înălțime a suflului poetic, Masavo experimentează și chiar literaturizează un discurs poetic pe mai multe voci. Se înmulțesc evident și căile de acces, se deschid alte unghiuri de vedere, perspectiva e mai largă, jocul pare suveran, însă nu și gratuit, pentru a fi exacti. Citez *Din jocul cu parantezele*, 11: "acum sînt la jumătate; nu pot spune c-am trecut puntea/ pînă nu-mi pășește și ultimul picior dincolo, spune miriapodul/lăcusta spune: și eu am de mîncat jumătate de lan/ albina spune: eu mai am de făcut miere pentru jumătate de stup/ furnica spune: sunt la jumătatea lucrului meu de furnică/ greierul spune: eu mai am de cîntat vara toată/ nu știu timp cât oi avea să-mi gălesc jumătate de odihnă!/ dac-o ții pe a ta și te crezi greier/poți pleca de pe-acum unde ochii ți-or vedea și picioarele te-or duce/divorțăm și facem partaj juma-juma, spune femeia/eu spun: nu pot trăi cu jumătate de iubire"; 12: (*restul e o noțiune ce se învață în clasele primare, uite/amintirile le duc cu mine într-un sac de oase/ doar într-o singură zi din an ne adunăm/iar rezultatele bubuie în ziare: la acțiunea LETS DOIT/ sau strâns 12.770 de saci, echivalentul a 7,2 tone de gunoi*). Iubit pentru calea de acces pe care o deschidea spre munte și întregirea antică în *celălalt*, poetul constată în exercițiul facerii textuale că nu se poate trăi în *vârful cuvîntului* o veșnicie. Pentru ca poezia să aibă un destin e nevoie ca apele să se separe: *cînd scriu scriu...nimic mai mult arde un foc mare un rug de fapt ereticul se/preface în cărbune - e unul mai special pe care biserica și icoana care mărește de 10/ ori au pus ochii cică e bun de scris etc*. Intitulată în stilul volumelor de poezie ale optzeciștilor, *Corzi, batistuțe, cercuri...biserică*, partea a II-a volumului *400 de ferestre* pare a susține cu bune rezultate acest deziderat, de vreme ce, nu o dată, schimbul simbolic, felul în care se face regia poeziei și cartea ca subiect de meditație devin obiectul predilect al gândirii poetice. Iată, în acest sens, o secvență edificatoare din ultima parte a *Romanței felinarelor Curții Domnești*, un crochiiu cu note de antiutopie ironică, gen *Levantul*, până la un punct: "după ce am luptat cu semnele și-am învins/am început să mîngâi pietrele/sufletul lor s-a înmuiat/și m-au lăsat să le

Un jurnal încifrat

iau în buzunare/și-n buzunare, mâinile zidarilor/ care făcuseră turnul/trăgeau de căptușeală/de ce/ ne-ai luat pâinea de la gură/omule/ce n-am voie să așez

mâinile voastre / ca o carte/ în bibliotecă?”. Pregătind un asemenea rol poeziei pe care o scrie acum, Giuseppe Masavo devine un creator, dacă nu mai rafinat și mai elitist, în orice caz, mult mai liber și mai tangibil, cu siguranță mult mai versatil și înțelegător, capabil oricând să vorbească la fel de strălucit, dacă vrem, despre mărunțișurile și locurile comune din viață și expresia lor scalară în artă, luând atitudine împotriva “aparențelor care dau bine”, luptând complet descoperit cu spectrul mimicii și al singurătății, cu timpul care alunecă inexorabil...” cînd nimicul e stăpîn uneltele nu mai ajută,/ degeaba bați cuie aduci scînduri pislă/izolatori performanți *benzi purfix* rășini e un spațiu/ ca atunci cînd valva inimii/ nu se-nchide, *trage* – doctorii spun suflu”. Ironică, inteligentă și a *rébours* până și în proximitatea poemei de dragoste, cu evidente note de maledicție și sarcasm, de un ecletism mergând până la granițele unui neoexpresionism sui-generis, poezia celor *400 de ferestre* încheagă din varii aspecte, care se îmbină ca niște piese de puzzle, o viziune pe spații însemnate a apocalipsei locului blestemat. “Un oraș de provincie e prefigurarea unui sat/care visează/ a fi o măreață capitală - /drepturi/ ranguri/intrarea de urgență în grațiile lui Dumnezeu;/ năvălesc țărani ocupă spațiile din blocuri și-/s mîndri că viețuiesc în cutii de chibrituri/au troleibuz tren mașină proprietate personală/ canalizare - un belgian de *village*/ întreba: aveți electricitate și canalizare?/Ce crezi domnule, *noblesse oblige!* Aici /te primesc doamnă, îți ofer o iubire mirosind/a nădușelă de țaran și nitrați de combinat chimic/puțină acreală în gât și/leucemie cartea cu dedicație/pe care mi-o vei lăsa ca amintire -/amprenta ta de înger captiv/ ai deschis o ușă, halal ușă! -/copiii care navighează pe sub pecinginea de asfalt/pe jgheabul torenților/ murdari pînă la genunchi încălțați/ cu teniși albaștri chinezești/ doar inima ta mai vede acolo...”. În *Scrisorile 1-5*, care împreună cu *Ultimul CV* încheie volumul celor *400 de ferestre*, dincolo de calvarul extrem (ca o glaciațiune de o mie de ani) pe care îl reprezintă avatarurile provinciei încremenită în condiția-i mizeră, războindu-se până și cu înghețul din cuvinte, singurele *care mai putea(u) încălzi partea de odaie a minții*, neirosind niciun dram din experiența confruntării cu Muntele, Masavo își aduce aminte “de crevasele periculoase ale himalaiei/peste care puteam altă dată trece în plutire dezinvoltă/de pernă de aer...” Senzația e de natură să producă *ruptura de nivel* care îi dă posibilitatea creatorului să se viseze – trăind o enormă hipnoză a iluziei artistice – în postura unui nou Piri Reis (!!!), urmând o făptură *delicată ca un serafim, pe cap cu (ai) o cunună din flori mari/de margarete și spice de iarbă*, “urcînd din greu/ către cer pe unde zbori (în avionul prezidențial)!” Interesant de observat aici și indeterminarea

vocilor, ca în poezia postmodernistă de marcă, unde anumite fragmente sunt lăsate uneori în suspensie, precum particulele excerptate într-un lichid.

Continuând pe linia cristalizării polimorfe a discursului, caracterizat de aleatoriul experiențelor, hibridizarea temelor, autoironie și indeterminarea vocilor, volumul *Pe Sirius nu se întîmplă nimic* etalează o poezie interesată pe zone extinse de față nevăzută a *vieții de hîrtie*, unde, deși “tiparnița e în faliment”, “omul de pămînt”, cu “ochiul invadat de cerneală” continuă să lase urme pe un palimpsest cu *mamuți fosilizate*: “hai să ne stoarcem ca pe o rufă în fața oglinzii e nevoie/ de mai multă lumină în oraș, hai să ne-ntindem pe funii/vom speria păsările migratoare/și iarna nu va mai veni – e trist totuși să privești întruna berzele/ învățîndu-și puii să zboare, vom citi din rilke/să liniștim întunericul și ne vom arăta mușchii din vârful creionului;/în peretele ăsta de hîrtie plouă mărunț/te rog frumos, încrețește-ți fruntea macho vom întîlni șerpi/mai veninoși decât noi, în buzunar n-am decât puțin zahăr cubic/ și bricheta fyps cu care-mi aprind țigara, în celălalt buzunar o femeie/micuță rotundă cu gura ca o pungă rujată cu l’oréal carnal/privirea rece-bestial posterior crupă de cal, trage din țigara mea amiral...” Deși pare că ridiculizează textualismul cărților ce pot sta ca ridichiile în legătură la piață, de teamă, poate, că ucide poezia din țevile lui, cum strecoară printre rînduri undeva, Masavo lasă deplină libertate curgerii și acumulării șuvoiului verbal care riscă să devină și uneori chiar devine redundant. De altminteri, Masavo este un poet de pastă abundentă întinsă generos cu degetele și lama șpaclului pe hîrtie. Prin diferențiere, acolo unde folosește cu delicatețe estompa cea mai fină, ca în mostrele cele mai reușite ale poeziei de dragoste, temperatura iluziei artistice a trăirii și resimțirii purității pulsabile a sentimentelor crește mai înecăcios /cu atît mai mare e dorul pentru o gaură de senin/cu cît nu vîd nimic din cauza ceții/ cu atît îmi doresc ochii unui orb – care simt cu mirosul cu auzul/ cu mâinile, pe pipăite/până când lumea necunoscută devine iubire /pavată pe inimă/ lesne să fii sînge în cavitățile ei/să te lași pompat de la tălpi până la tîmple/ să plîngi pînă la ureche/ sau să torci vise într-o globulă/ (...) sînt sigur că un singur cuvînt poate dărîma lumea, Doamne,/cînd e rostit cu sinceritate...”

Dacă și-ar putea impune să fie mai puțin “productiv” (fără a deveni nicicum steril), poemele lui Giuseppe Masavo ar putea fi receptate, cum el însuși o spune undeva, “ca niște jucării din lemn rezonant, de esență moale”; deocamdată, din fericire, poetul năzuiește și are înfăptuiri mult mai substanțiale, reușind prin felul apăsător, extins și original de a scrie să intre pe nesimțite în plutonul frunțas al celor mai buni poeți optzeciști. Ceea ce, dată fiind înscrierea sa în competiție, atât de tardivă (de care am amintit mai în față), este o performanță mai mult decât notabilă.

27.01.2017

Volumul *Muguri cu răni deschise* (Editura Tracus Arte, 2016), de Maria Calciu, este însoțit de prestigioasele recomandări semnate de Daniel Cristea-Enache și Paul Aretzu. Daniel Cristea-Enache apreciază detenta imaginativă, mobilitatea expresiei și virtuțile asociative ale poetei, aspecte dependente de suprapunere, în texte, a sensibilității și reflexivității lirice.

Paul Aretzu remarcă muzicalitatea și fluiditatea de factură minulesciană a poeziilor și, totodată, sentimentalitatea cenzurată de luciditate: „Folosind simbolul, sugestia fină, poeta realizează corespondențe, substituiți de senzații, un continuum reflexiv. Ea are un grad de sentimentalitate, cenzurată însă de luciditate și se lasă sedusă de un ludic discret. Poezia sa urmează cu naturalețe fluxul gândirii, lăsându-se la dispoziția acestuia, fapt ce dă impresia unui dicteu automat”.

Sentimentalitatea și corelativul ei, luciditatea, se contopesc în felurite simboluri al căror ansamblu susține mesajul liric. Inventarul simbolurilor cuprinde: *smaraldul* („putei ușor să privești până dincolo de linia/ce făcea ca tunetul să devină fluier/ Dar nu auzeai/ Deși era aproape/Mai aproape decât ai fi crezut/suspînul unui loc sub care am ascuns/ după ce ți l-am făgăduit/ după ce am văzut că ești numai mirajul/ mirajului văzut/Stropul de smarald/ pe care aș fi vrut să ți-l ating de frunte/ ca nu cumva să te rătăcești” – p.), *străinul* („Străinule/ atât de adâncite îți păreau visele în norii aceia/pe care îi desenai pe nisip” – p. 8) *norii*, *fântâna secată*, *ploaia*, *drumul de sidef* („Ți-au spus/că întotdeauna lângă drumul de sidef/ întîmpin/ fluturii monarh/ alegându-le amintirile” – p. 12), *setea* („credeam că vine să curgă/ dinspre tine/ la fel ca altă dată/ când te vedeam legînd doar un punct/ de fum/ din tine către mine un gând umplut cu apă/ ca nu cumva dormind/ în somn să-mi fie sete” – p. 22), *umbra* („De fiecare dată când treveneai/ voiam să-ți stropescv/ numai cu apă neîncepută/umbrele/ izbele acelea/ grele/ greoaie/ rămase în urmă/ ce întrebau întruna/ unde/ sau când/ spre care dintre ele cu fața dormeai” – p. 36), *cheia* („Uneori/atunci când nu mai auzeam curgînd niciun râu/ așezam lângă cheia părut doar închisă/câte un semn/pentru ca astfel oricine privea ori ar fi privit/spre ușă/să creadă/că vei reveni/ curînd/ așteptat” p.5 6) *clepsidra*, *cenușa*, *răscrucea*, *apusul*, *mîna salvatoare* („Tu nu ai coborât/ tu ai căzut/dar poți să te ridici spre mîna mea întinsă” – p.26), *curcubeul* („Curcubeul/nu este un dans de sînzienă al culorilor/ transparente/ gemene/ care își doresc/ fiecare în parte/ să dezlege cerul în ele” – p.80) și chiar *labirintul*: „Nu m-am ascuns în nici un semn ascuns/(...)/ Și nici n-am semănat în urma mea/ spre tine/ vreun labirint/ prin care să nu mă poți chema” (p. 68).

Multe secvențe sunt bine ticluite, încât prin frumusețea lor pot să fie receptate ca poezii de sine stătătoare: „Știu doar că am văzut/ieri/ziua/ce cobora din ea în ea/trecînd prin păsări gri/săpînd prin sine către ploii/în urma ta/un fel de foc/ce nu ardea/ dar mirosea a pâine coaptă și a vin” (p. 16); „De ce abia acum când vezi lângă plîns/răsturnate/trei silabe asemenea unor frunze/pe care le treceai mai demult/ dintr-o clipă spre alta/ pentru că nu prea știai ce să faci cu ele” (p.61); „N-am crezut atunci că vei pleca/atât de departe//În singurul departe din care nu puteam/ strigîndu-te pe nume/ cumva/să te întorc” (p. 92).

În ansamblu, acest volum are statutul unui jurnal erotic încifrat. Realitatea care declanșează poemul este ascunsă în imagini și enunțuri (sucite și răsucite) menite să pună în evidență *starea* pe care a generat-o.

O stare ce se revarsă într-un discurs torențial, învolburat și care transcrie un tumult sufletesc cu mai multe fațete instabile (regrete, reproșuri, chemări, speranțe, resemnare, amenințări, orgolii ...) legate de existența unui personaj himeric. Între copertile acestui jurnal, monologul („Îmi era frig când începea să bată vîntul/ dinspre zodia/ pe lângă celălalt capăt al unui/septembrie/ pe care nu îl mai puteai atinge” – p. 38) alternează cu adresările retorice, spre a vibra, astfel, lamentația ce curge de la o poezie la alta: „întorcîndu-mă/ținînd către tine întinse anotimpurile/pentru a mi le încălzi/nu m-ai recunoscut/(...)/Nici eu nu te-am recunoscut/așa cum mă priveai/din/Steaua Nimănu” (p.60); „Și doar atunci când am privit spre tine/ aveam să te aud cum risipeai întruna/în urmă/ gropi de fum/ca astfel să nu vîd sau numai tu să crezi/că nu am cum să vîd/ cum curgi spre nicăieri un fel de hău uscat//spre a putea să-ți pui/ pe degete Inele/ mai largi/de paie negre//Muguri de aburi arși” (p.71); „Nu mă vei regăsi în nicio regăsire/pe care o priveai pe undeva/rămasă/tot așteptînd răspunsul/la întrebări prea multe/ajunse prea târziu/ cândva neînțelese/poate neauzite” (p. 67).

Lamentațiile subiectului liric – amintind, mutatis mutandis, de plîngerile (tînguiri - câte s-au păstrat) ale anticei poete Sapho sau de maniera pătimașă a unor autori de altădată (Catullus, Propertius, Tibullus) – se constituie, în succesiunea lor, într-un adevărat „dosar de existență”. În numele acestui obiectiv, preocuparea pentru estetica discursului cedează locul dorinței de a exprima cu fidelitate „zbuciumatul” fapt de viață. Revărsarea discursului poetic este menită, prin urmare, să oglindească cu naturalețe năvalnicul flux afectiv. Înseși convenționalele ficțiuni substitutive sunt utilizate în vederea sporirii combustiei mesajului liric. Rolul personajului feminin din „jurnalul” poetei Maria Calciu (sau, altfel spus, din acest modern roman sentimental în versuri) se desfășoară într-un cadru sufletesc intransigent menit să amplifice contrariile, dintr-un femeiesc orgoliu camuflat într-o romantică sete de absolut.

Revărsarea discursului poetic este menită, prin urmare, să oglindească cu naturalețe năvalnicul flux afectiv. Înseși convenționalele ficțiuni substitutive sunt utilizate în vederea sporirii combustiei mesajului liric.

Rolul personajului feminin din „jurnalul” poetei Maria Calciu (sau, altfel spus, din acest modern roman sentimental în versuri) se desfășoară într-un cadru sufletesc intransigent menit să amplifice contrariile, dintr-un femeiesc orgoliu camuflat într-o romantică sete de absolut.

Aurel Sibiceanu

1

„Eternitatea mea va veni într-o toamnă... Să vii vara, dacă mai vii, ție ți-a plăcut și cred că îți mai place mult vara...” Acestea au ultimele cuvinte auzite de la Tata, în vara anului 2002, când i-am făcut ultima vizită și i-am spus, la despărțire: „Te las cu bine, tată, și... mai încet cu munca, ai tot muncit. Ai tot ce-ți trebuie, privește mai mult frumusețile văzute ale lumii, sărut mâna.” Mama rămăsese în curte. La despărțire, de fiecare dată ne lăsa singuri, pe mine și pe tata, probabil din respect pentru oarece secrete de bărbați în putere... În sinea mea am zâmbit cu tristețe, tata era într-unul dintre rarele lui momente când își divulga partea sensibilă a alcătuirii lăuntrice.

Era un om aspru și practic, a contribuit mult la destinul meu de om al cuvintelor – el credea numai în cuvintele care exprimau realitatea, realitate care s-a strecurat în el deodată cu războiul ultim, realitatea crudă a făcut din el un introvertit incurabil. Perioada stalinistă i-a mai adăugat o apăsare, l-a făcut bănuitor, l-a rupt de oameni și s-a sprijinit în foarte puțini, în doi, sau poate trei prieteni. Nu-l mai vizitasem de aproape patru ani.

Sosisem spre finele verii, pe după prânz. Era în grădina din spate, fuma în tăcere și privea prunii din livadă, puși de curând, poate de 4-5 ani. Printre ei păștea calul. Tata era pasionat de cai, atât pentru utilitatea lor, cât și pentru frumusețea lor. Cândva, mi-a spus: „Eu, dacă aș avea talentul tău, aș scrie o carte specială despre cai, în mai multe volume. Dar, deh, trebuie să muncești cu ei, să petreci lângă ei... Calul este ca un frate mai mare, puternic și firav în același timp, ochii lui sunt și de rob, și de Dumnezeu...” Bruce mi-am dat seama de ce era aproape nedespărțit de cal, de ce purta biciul mai mult de formă – arareori îl folosea, mai mult plesnea din el, pe lângă urechea calului. Am mers în grădina casei, sub bolta

de vie, și, ca de obicei, l-am auzit zicând, teatral, lovindu-și palmele: „Femeie, poruncesc să vină bucatele!” Înainte de a ne atinge de bucate, Tata a spus rugăciunea „Tatăl nostru”. M-a mirat, a fost pentru prima dată când l-am auzit spunând o rugăciune. Deși fiu de preot, el însuși cu ceva studii teologice, Tata nu era un om bisericos, dimpotrivă, lăsa impresia că este, mai degrabă, adeptul evoluționismului, că se sprijină doar pe realitatea văzută. Am mâncat pui cu legume, supă de pasăre, clătite cu brânză și miere, am băut țuică de perș și vin roze. „Bătrânul” mânca mereu cu poftă, chiar și când era supărat, și bea cu măsură – niciodată nu l-am văzut bând mai mult de 150-200 ml. de țarie și două, cel mult trei pahare cu vin, nici măcar la nunți și alte petreceri nu-și depășea tainul. Din când în când îl priveam și constatam că pe fața și trupul lui au început să apară semnele bătrâneții. Cred că și el făcuse același lucru, în ceea ce mă privește, mă evaluase, parcă ar fi știut la ce mă gândesc, că mi-a zis: „Și tu te-ai schimbat, te-ai maturizat, ești îngândurat... Te înțeleg, vremurile nu au semne bune, suntem tot prizonierii acestor ocârmuitori nemernici... Andu ce mai face? Dragu' de el, m-a cam uitat...” Andu e fiu-meu, întâiul nepot al tatălui meu; în vremea liceului, fiu-meu petrecuse aproape o vară cu tata, legaseră o prietenie temeinică, munciseră

Tata

împreună și ajunseseră să se înțeleagă din ochi. „Ce să facă, am zis, acum doi ani a terminat facultatea, după cum ți-am mai spus la telefon, ca și mine s-a însurat tot prea din vreme, are copii, are bucurii și necazuri, ca tot omul, trăiește în București, cu chirie, încă nu e așezat la locul lui.” Tu cum o mai duci, tată, tot cu cărțile, cu scrisu', cum e acum, ai vreun câștig de pe urma scrisului?” „Tată, așa cum ți-am mai spus de câteva ori, scrisul e viața mea, e o lume în care mă retrag, să nu mai văd prăpădul din lumea reală. Nu deranjez pe nimeni, muncesc pe brânci, la serviciul meu și pe la ziare, pe unde apuc. Și să știi că sunt plătit pentru munca la ziare, cum crezi că mi-am ținut copilul însurat și student? Se aude că peste 2-3 ani, cei care am lucrat peste 20 de ani în grupa I și avem 50 de ani vom fi trecuți în pensie...” „Vrei să spui că peste 3 ani faci 50? Doamne, tată, ai îmbătrânit și tu...” „De, tată, au trecut anii și peste mine... Cândva mi-ai spus că trăiesc prea periculos, că nu voi apuca 40...” „Păi, nu prea te-ai cruțat, 8 ore în mediu toxic, somn puțin, 3-4 ore pe noapte, lucru pe schimburi, ore în bibliotecă, nervi fărâmați în scris, fumat, că și tu fumezi mult, la fel ca mine, bașca alcoolul cu care te-ai înhăitat cam de tinerel!” Ne-am aprins câte o țigară și am pornit la plimbare prin grădină, în tăcere. Avea o grădină bogată, pomi, plante, flori, legume de tot felul, toate frumoase și într-o rânduială pe potriva felului de a fi, al tatălui meu. Tata mergea încet, adus de spate și tușind, din când în când, tuse de fumător înveterat. Îmi vorbea cu patos despre ceea ce vedeam, de parcă ar fi fost opere de artă! Prăsisse gutui, smochini, lămâi, zmeură, agriși, coacăze, piersici, caiși. Avea păsări de curte, unele chiar exotice, și-mi spunea că se gândește serios să procure o pereche de struți, auzise că sunt gospodari care cresc așa ceva, înspre Costești! Peripeția prin curți și grădini a durat mai bine de un ceas, vreme în care eram cu gândul și în prezent, și în copilărie, parcă încercând să-i pun față în față pe Tata de acum cu Tata de atunci. Cel din trecut era din ce în ce mai difuz, cel de acum era foarte real, avea fața ca un palimpsest, sub care puteai ghici strame din viața lui zbuciumată. Își masca din ce în ce mai greu bolile – suferise un preinfarct la doar 26 de ani, de vreo 15 ani îndura o hernie inghinală, una dureroasă, pe care refuzase să o opereze. Avea doi frați medici, unul decedat de tânăr, dar nici-unul nu reușise să-i alunge teama de bisturiul chirurgului. „Mă, a zis, noi am mâncat, dar făptura aia a lui Dumnezeu o fi mâncat?” „Cine, bre?” întreb, mirat. Am crezut că înfiasse vreun copil din sat. Cândva mă întrebasese la telefon dacă am ceva împotriva înfierii unui copil sărman, dintr-o familie săracă și cu mulți copii. „Mie și mamă-ti ne-a cam trecut vremea, ne paște neputința și ne este urât fără copii...” N-am avut nimic împotriva, ce să am, înțelegeam prea bine. A luat un copil, de probă, un băiat curat și harnic. După o vreme, copilul a plecat la casa lui, pesemne că nu putea sta fără ai lui, ori nu se obișnuise cu tata care, mărturisesc, nu era tocmai un om comod. Acest fel al lui de a fi m-a oprit să-l las pe fiu-meu prea mult în custodia tatălui meu, chiar și după vara cea reușită cu tata. La noi în casă a fost o atmosferă severă, un fel de militarie blândă. Nici nu se putea altfel, capriciile istoriei ne sărăcise, vecinătățile nu ne erau prea amicale, trebuia să muncim cu toții, să folosim tot timpul pentru a face ceva util, nu-l puteam irosi, trebuia să supraviețuim. Totul a fost posibil doar cu disciplină. Am mers la bucătărie, Tata a luat pâine, oase și o cratiță cu apă. M-am luminat, „făptura lui Dumnezeu” era câinele! Am mers la el, undeva într-o grădină. Când l-am văzut pe Grivei, am exclamat: „Doamne, Tată, mai trăiește! Câți ani are?” „Cincisprezece, zice, e abia la pubertate!”

Pe câine îl știam din februarie 1990. La puține zile după mineriada din ianuarie, prima, deschizătoare a seriei de mineriade, îmi vizitam părinții, după o absență și lipsă de comunicare de peste patru ani. De ce lipsisem atâta de mult, voi explica în episodul următor. În acel ianuarie am stat mai mult în „Casa Albă”, în prefectură, unde împreună cu Gabriel Cazan și câțiva tineri am scris primele numere ale ziarului studentesc „Juventus.” Pe 5 ianuarie eram în București, cu intenția de a participa la fondarea „Grupului pentru Dialog Social.” Din păcate, sau din fericire, intenția mi-a fost zădărnicită, la eveniment i s-a permis intrarea doar inteligenței, formată din Gabriel Liiceanu, Stelian Tănase, Patapievici, Mihai Șora, Mircea Dinescu, Mariana Celac, Alin Teodorescu, Gabriel Andreescu și... George Soros, adeptul crăcănatei Societăți Deschise! Tot în acel ianuarie, părinții „Frontului Salvării Naționale” luaseră hotărârea să se transforme în partid politic, televiziunea era în mâna lor, devenise gura și ochii unei zeități moderne, prin ea ajungeau în casele oamenilor cele mai gogonate și ticăloase minciuni, care suceau mințile oamenilor, de au rămas suciți până azi. Aproape de sfârșitul lunii, în București au descins și grupuri de muncitori din țară, revoluționari județeni, inclusiv piteșteni, chiar și elevi au venit – mi-amintesc de un tânăr, elev de liceu, îi spunea unui reporter de la Tv.R că a venit cu 200 de colegi din Constanța, să-i apere pe Iliescu, Roman, Brucan, N.S. Dumitru și alți corifei ai „FSN, pe care „țărăniștii cu blugi și geacă, care n-au văzut o vacă”, vor să-i înlăture de la putere! Corolarul sprijinului acordat „front-iștilor” a fost împlinit de descinderea minerilor în București. Cum spuneam, am sosit acasă în februarie, Tata m-a întrebat care-i mersul prin Pitești, ce cred despre evenimentele din țară, care căpătaseră tente atroce. Tata, aidoma tatălui său, preotul Dimitrie Sibiceanu, simpatiza cu opoziția istorică în general și cu liberalii în special. „Vom avea de furcă cu aștia, tată, a zis, eu i-am cunoscut de mic, și tu ai văzut multe, dar erai copil, nu știi ce mai ții minte din viforul acelor ani...” După ce am tot tainit pe teme politice, Tata mi-a zis: „Hai, să dăm drumu' la câine, că stă în lanț de când s-a născut, să vadă și el cum e libertatea! Am un câine, nu-l știi, e foarte rău, dacă-i dau drumu', umbla brambura prin grădinile vecinilor. E rău al dracului, numai eu pot pune mâna pe el, pe maică-ta o mușcă, la fel și pe frate-tu.” Era un câine obișnuit, cam strâmb, probabil pentru că nu făcea mișcare. Tata a dezlegat câinele din lanț – asta s-a rotit prin grădină, apoi a zbughit-o spre gard, pe care l-a sărit ca pe nimic! „Ducă-se, a zis Tata, da vii tu, nemernicule drag!” Ne-am retras sub polata grajdului, unde fornăia calul, apoi am mers în casă, am mâncat tobă și am băut câte două cești de țuică fiartă. Spre întunecare, Tata îmi propune să mergem pe afară. Mergem în grădină, la câine. Spre surprinderea mea, câinele venise, se așezase lângă lanț, scâncea, cu botul pe labe. Când l-a văzut pe Tata, s-a ridicat și a început să se gudure pe lângă el. „Vezi, tată? Grivei a zburdat cât a zburdat, apoi a făcut pipi pe libertate și a venit tot la „sfântul” lanț! Dacă nu știi, sau nu ai cum și cu ce să te arănești, libertatea este doar un alt nume dat robiei. Așa au făcut și comuniștii, după ce i-au închis pe ai mai rezistenți, după ce i-au dus în Bărăgan pe alții, unde am fost și noi, celor rămași liberi li s-au pus cote agricole mai mari decât recolta și li s-au luat caii. Bieții oamenii, văzând că nu mai e rost de nimic, s-au dus la primării, au băgat pământul în tovărășii și colectivă, la fel au făcut cu plugurile și uneltele, au intrat în lanț, ca nefericitul ăsta de câine...”

Va urma

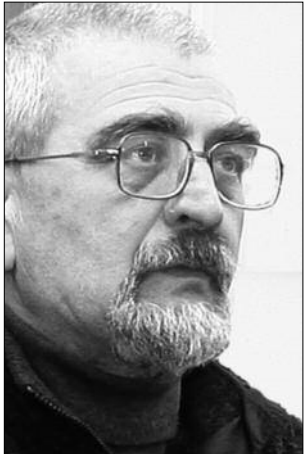
Februarie 2017

Tata la 16 ani

Florin Dochia

Melancolia ca
salvare existențială

cu repere. / mă amestec printre toate noțiunile deprinse cu greu. / tot trecutul depinde de cât de repede pot să uit / ce-am învățat.” (*traversând pe zebre cu dungi de zăpadă*).

Se observă că efectul artei poetice stă în precizie, nu în ambiguitate. Desigur, la primul nivel. Cel de-al doilea, deja, cere subiectivității concentrare maximă, pentru că nu rațiunii i se adresează, ci reconstituirii intuitive, ca reflecție asupra naturii umane. Iată, un poem precum *insomnia lucidității* dezvăluie resorturile interogațiilor poetei: „dorm puțin, / visez mult. / ca o cerneală în apă / pun dezamăgirea. / mă spăl pe față cu ea. / chipul meu devine albastru. / iau un șervețel, / îmi decupez ochii, / nasul, gura. / nimic nu uit. / oglinda aruncă / stropi răutăcioși / de somn neimplinit. / cine e monstrul zămislit / de ultima insomnie / a lucidității?” Cuvintele devin semne, expresiile trec dincolo de semnificația comună, reflecțiile amintind de celebra formulare camilpetresciană „câtă luciditate, atâta existență și deci atâta dramă”, când *jocul ielelor* trimite la originea ideii și sugerează nietzscheana „melancolie din orice lucru încheiat” („die Melancholie alles Fertigen”) sau aproape de se încheia. Este mult din mare melancolic german în poezia Luminiței Potîrniche, poate nu neapărat direct, poate pe căile atent parcurse ale existențialismului de bună tradiție franceză (pentru că găsim și o delicată trimitere livrescă: „tocmai se răcise ceaiul în ceașcă / și cineva ciupise dintr-o madlenă”), poate chiar de la „părintele” Dostoievski. Curat melancolic sunt poeme precum *înrolat* („mâna care salută, / trenul se face din ce în ce mai mic. / nici o batistă / nu mai este destul de albă. / sub viaduct, / soldatul plecat începe să scrie o scrisoare / către fata de-acasă.”) sau *veneția se scufundă* („umbrele ce se scurg / de pe casele venețiene / se topesc în lagună. / doar arlechino a învățat jocul / perfecțiunii înecatului în glumă. / și-apoi, există măști / pentru a ascunde nereușita.”), dar nu numai ele. Pentru această poetă, de o vădită maturitate artistică, existența precede esența. Poate de aceea se vor evidenția formulări precum „în zadar / zăbală neființei punem” (ce ecou eminescian!), cioraniana formulare „ce este singurătatea mea / față de singurătatea lumii” (și tot poemul *singurătăți paralele*), „e dificil să mai calci o dată / în aceeași părsire” (dinspre Heraclit) ori poeme precum *fruct locuit, nici un peștișor nu-i de aur, ceruri prăbușite* - dau seamă de propensiunea poetei spre formularea sentențioasă, dinspre un fel de etică personală ce îmbogățește versul cu sens.

Inevitabil, copilăria primește tribut în *vis pe jumătate, singurul descântec, fugind din copilărie*, poeme iscate din aceeași aplecare melancolică, la fel ca numeroasele tristihuri, unele cu ecou de haiku.

Sunt de remarcat neapărat frumoase metafore, firești în contextul dat: „sângele / necheza ca un mânăz”, „se scorojește cerul albastru / pe ferestrele deschise numai o dată”, „încep să-mi diger refugiul / ca o plantă

Magda Grigore

ÎN NUMELE POEMULUI

(inima mea
bate în livadă)

inima mea bate în livadă
este devreme și unii încă dorm
în inimile lor încă (se) bat
visele sau demonii cu care adorm.

În livadă nu e nicio suferință,
aici și fructele moarte sunt încă vii –
pentru a ajunge aici, însă,
trebuie să te trezești
și să vii!

O inimă nevăzută se-aude în livada
albă la față, sub zările vineții,
din frigul dimineții ușor înmugurește
tremurul ființei de a fi...

În livadă nu e nicio suferință.
Aici frunzele căzute sunt încă vii,
copacii au învățat să nu plângă
după verdele pierdut într-o zi.
Aici timpul zăbovește. Întârzie,
singurătatea rodului se uită înapoi –
din livadă mai ușor se deschid
ferestrele spre lumea de apoi!

Cine vine aici vede, învață,
cât de ușor se întoarce viața pe dos...
Inima ar pleca, fiindcă e miezul nopții,
dar se teme...
că nu are timp de întors!

carnivoră / ingrată”, „stau întepenită / în pâlnia somnoroasă a cărnii”, „timpul devine / un ulei gros” etc., etc.

Se poate încheia relatarea acestei priviri destul de grăbite asupra volumului prin lectura poemului *porți*, care are ca leitmotiv „ce poate fi mai frumos / decât să faci porți”, o adevărată *ars poetica* pentru Luminița Potîrniche. Felul în care poeta scrie beneficiază de avantajul unor căi accesibile de comunicare cu lectorul, provocatoare atât cât e necesar, al unor continue surprize de expresivitate, pe care o controlează deplin, cu forță și cu delicatețe. Aparent, poeta tinde, stilistic, să valorifice valențele irepetabilului, ale noutății inepuizabile, ființa umană însăși, în existența sa, ca subiect poetic (și poietic), fiind mereu Altul (dacă nu chiar Celălalt), totdeauna surprinzător de nou.

Cuvintele
devin semne,
expresiile trec
dincolo de
semnificația
comună,
reflecțiile
amintind de
celebra
formulare
camil-
petresciană
„câtă
luciditate,
atâta existență
și deci atâta
dramă”, când
jocul ielelor
trimite la
originea ideii
și sugerează
nietzscheana
„melancolie
din orice lucru
încheiat” („die
Melancholie
alles
Fertigen”) sau
aproape de se
încheia.

F.D.

Alexandru Jurcan

Lecturi erotice

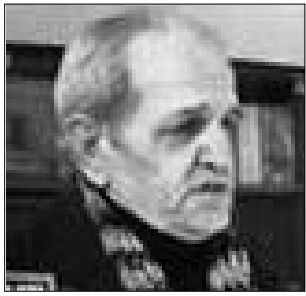
Scriitoarea Sarah Waters (n.1966) e preocupată în cărțile sale de teme lesbiene. Romanul *Fingersmith* din 2002 a fost ecranizat în 2015 de regizorul Chan-wook Park (*Oldboy, Stoker*) cu titlul *The Handmaidens/Slujnica*, în care joacă Tae Ri Kim (Sook-Hee), Min-hee Kim (Hideko), Jung-woo Ha (contele), Jin-woong Jo (unchiul).

Hideko a fost instruită de mică să citească texte erotice unor bărbați, ca la un cenaclu improvizat. Unchiul conduce ședințele înflăcărâte, în casa opulentă, cu labirinturi japoneze, uși glisante, scări, plante exotice, subsoluri și șerpi. Întreaga bibliotecă e axată pe sexual, iar când imaginile lipsesc, unchiul aduce un manechin de lemn, peste care plutește Hideko, într-o levitație regizată. Există în film o lentoare magică, un estetism rafinat, o picturalitate somptuoasă. Cele patru personaje trec prin registre diferite, de la impostură la perversitate, de la politețe la cruzime. Partea a

doua ne obligă să reconsiderăm faptele, privind totul din altă perspectivă. Prea multe reveniri, totuși, prea lungi modificările narative.

Lecturile erotice înfierbântă virilitatea ascultătorilor, iar scenele cvasi-porno îi provoacă pe spectatorii filmului, care – dacă nu sunt pudibonzi – vor admira înlănțuirea diafană a trupurilor feminine, cu tehnici, ritualuri, obiecte. După atâta tensiune acumulată, după mult suspans, suntem răsplătiți cu un happy end, care ne cam lasă indiferenți. Noi ne-am regalat – fiecare cu orizontul său de așteptare – cu decoruri insolite, actori talentați, atmosferă de thriller, erotism provocator, manipulați și manipulatori. Filmul e mediatizat, vândut, privit, iar regizorul Chan-wook Park, după anii modești de carieră, a urcat vertiginos în topuri. La Cannes, filmul a fost nominalizat la Palme d’Or și a primit un premiu pentru scenografie. Filmul a fost proiectat și la festivalul *Anonimul* de la Sfântu Gheorghe și a fost recompensat cu trofeul *Anonimul*.

Ștefan Dimitriu

Din toate aceste trăiri, Ion Lazu face literatură. Fie că rămâne la simpla consemnare grăbită a unui gând, întâmplare, fotografie după natură, amintire sau poveste aflată din gura altcuiva, fie că se lansează în tratări mai ample care depășesc rosturile unui jurnal și care devin în felul acesta scrieri de sine stătătoare, așa cum le cunoaștem astăzi din bibliografia sa de autor.

cronici

RECUPERAREA „VORBIRII DIN GÂND”

Cunoscut și apreciat ca romancier (capul său de operă, *Venecia*, Editura Vinea, 2002), eseist (*Himera literaturii*, un dialog epistolar cu Ion Murgeanu, Editura Curtea Veche, 2007), poet (*Eu scriu la lumina mâinii mele*, Opera Omnia, TipoMoldova, 2012), autor de originale dicționare literare (*Calendarul scriitorilor români*, 3 volume, TipoMoldova 2014), neobosit traditor pe tărâmul păstrării memoriei confrăților scriitori (*Odiseea plăcilor memoriale*, Editura BMB, 2012), Ion Lazu ni se arată de câțiva ani încoace și ca un inspirat și prolific autor de jurnale intime. Astfel, în 2013, la Europress, a văzut lumina tiparului primul său volum de acest gen (*Vreme închisă* – 1979-1989), ce avea să se constituie în cap de serie pentru cele apărute în anul 2016 (*Ecografia fantasmei* – 1990-1994, și *Omul bun are timp pentru toate* – 1995-2000), amândouă publicate la Editura Semne.

Nu știm câtă predestinare, cât calcul, câtă întâmplare au stat la baza alegerii de către Ion Lazu a profesiei de geolog, dar oricum s-ar prezenta lucrurile în această privință, faptul de a fi fost în cea mai mare parte a vieții sale un om logodit cu drumurile lungi, cu mediile diverse de viață, cu sălbăticia și frumusețile naturii, cu tainele pietrelor și-ale erelor geologice, cu neliniștile și spaimele singurătății, faptul acesta, spuneam, i s-a potrivit de minune firii sale scormonitoare și meditative.

Iată-l, de pildă, pe drumețul-geolog, poposind din gazdă în gazdă, pe traseul campaniilor sale exploratorii: „Îndeobște mi se dă camera unde nu a mai stat nimeni de mulți ani. Pustiul suflă dinspre pereți cu răsuflarea lui de gheață, fără istov. Stau ore întregi sub plapumă până să mă încălzesc cât de cât, și să pot adormi. Sau aflu în curând că în patul meu a murit soțul sau bunicul sau soacra. La începutul carierei, asta mă șoca, dar cu timpul m-am obișnuit, nu mai dau importanță”.

Despre munca sa de cititor în piatră va scrie desigur în rapoartele de teren. Jurnalul stă în echilibru, pe celălalt taler al existenței sale. După o zi de muncă, prin ploaie și zloată, în camera friguroasă a gazdei, cu degetele abia scoase de sub plapumă, ca să nu-i înghețe, își întreține iluzia comunicării cu lumea, notându-și în caietul de care nu se desparte niciodată: „Nu am ceea ce se înțelege prin *o viață frumoasă*. Am viața mea, cu care m-am împăcat”. Altădată își numără vârstele: „Am 39 de ani, mă uit deocamdată cu mare atenție la oamenii mai în vârstă: să văd ce impresie îmi fac, la prima vedere, ca să anticipez ce impresie voi face eu însumi peste câțiva ani”. Alteori se gândeste la fericire, ca la „ceva de care-ți amintești, ceva la care tânjești”. Fericire legată în primul rând de dragoste, care „e cea mai importantă, însă după creație; în cazul femeilor după procreație”. În ceea ce-l privește, dragostea și căsătoria dintâi, fără rod al pântecului, s-a dus, împreună cu toate jurnalele de până atunci, „distrușe de ea, furioasă de ce-a citit acolo și a catalogat drept trădare”.

Lui îi rămân drumurile concrete prin straturile geologice ale dealurilor și munților pe care-i colindă și, desigur, numeroasele caiete în care-și va scrie și de aici înainte însemnările zilnice, de care va avea însă mai multă grijă, să nu se piardă. Pentru ca, într-o zi, ele să devină ceea ce astăzi au și devenit: mărturii de viață ale unui om care a știut să vadă și să aștearnă pe hârtie ceea ce a văzut. Și care a încercat să transforme în literatură tot ce a așternut pe hârtie. Inclusiv acest jurnal de o viață. Pentru că, spune Ion Lazu, „un fel de conștiință a mea, mai aprigă – asta mi-e literatura”. Și astfel, gândindu-se cum să scrie „o carte mai rotundă, cum se spune, de care să nu se poată atinge orice nătarău de critic”, nu obosește să mediteze la izvoarele acestui miracol al transpunerii sunetului adevărat al vieții în cuvânt: „Ce straniu trebuie să arate, de fapt, cele câteva propoziții frumoase, acele cinci-șase exprimări proprii, singurele pe care le nimerim cu adevărat într-o viață întreagă, în care nu am reușit decât să melițăm! Și, când spui una din acele propoziții adevărate, nici măcar nu știi cum de ai reușit, cum s-a întâmplat de fapt – atât doar: știi și simți pe loc că miracolul s-a produs”.

Miracolul acesta se va produce de multe ori în cărțile sale. Și, înainte de toate, în aceste însemnări zilnice, în care scriitorul este preocupat nu numai de ce scrie, ci și de cum scrie; analizându-și cu atenție și empatie semenii („O ușă înțepenită la compartiment. O împinge cu greu un cerșetor. Cu sentimentul că și asta face parte din ghinionul vieții sale”) și, în același timp, supunându-se neîncetat pe sine însuși la un minuțios examen de conștiință („marea mea dexteritate de a prelua suferințele altora”; „reprezent

cazul [desuet] al omului de bună-credință, al modestului binevoitor care le acordă celorlalți prioritate”; „visele mele devin tot mai mult ceea ce eu aștept de la ele: un instrument de lucru”; frumuseții „nu-i pot face față niciodată, mereu sunt învinsul ei”; „înaintez ca o rămă, înghițind pământul și lăsându-l în urmă, secătuit”; „mă vindec prin scris” etc.).

Din toate aceste trăiri, Ion Lazu face literatură. Fie că rămâne la simpla consemnare grăbită a unui gând, întâmplare, fotografie după natură, amintire sau poveste aflată din gura altcuiva, fie că se lansează în tratări mai ample care depășesc rosturile unui jurnal și care devin în felul acesta scrieri de sine stătătoare, așa cum le cunoaștem astăzi din bibliografia sa de autor. Pentru că, spune scriitorul: „Păstrez, pentru cine știe ce inspirație fericită, un stilou cu peniță de aur”. Desigur, un stilou simbolic, chiar dacă el va fi existând și în realitate. Dar penița aceea de aur face diferența dintre notația la zi, jurnalieră, și sensurile adânci și grave ale literaturii, considerată pe drept cuvânt o sărbătoare a spiritului. Deși, mărturisește autorul, „niciodată literatura mea, prozele, romanele chiar nu s-au îndepărtat prea tare de materia primă a acestor însemnări făcute sub impresia emoțiilor de moment”. Ceea ce, după părerea noastră, nu scade din valoarea literaturii sale, ci – dimpotrivă – sporește valoarea însemnărilor zilnice. Care, prin diversitatea lor, prin rafinamentul observației, ca și prin frumusețea scriiturii, se constituie ele însele într-o valoroasă operă de creație literară.

De remarcat este faptul că, pe măsură ce-l descoperă ca pe un tovarăș al singurătății și-al neliniștilor sale, dar și ca pe un mod de a-și tezauriza gândurile, ideile, sugestiile, experiențele, întâmplările proprii sau poveștile altora care i-ar putea sluji mai târziu ca teme, pretexte, puncte de plecare pentru prozele sau poemele sale, Ion Lazu încearcă să-și definească tot mai clar, pentru sine, însemnățile și foloasele acestui jurnal, în care vede în primul rând o „formă de rezistență împotriva uitării”, dar și „subiectele romanelor pe care nu le voi scrie niciodată” (și totuși, din mulțimea acestor fapte și gânduri salvate zilnic de la uitare, se vor naște romanele sale *Rămășagul*, *Capcana de piatră*, *Sălbaticul* etc.). Important, după cum notează el la un moment dat, i se pare faptul că, în acest fel, „recuperez pe cât posibil *vorbirea din gând*, monologul meu interior, chestiunile la care meditez și pe care, dintr-un motiv sau altul, nu ajung să le comunic celor din preajmă”.

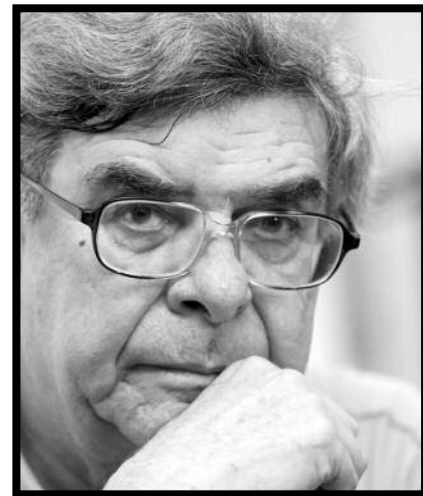
Aceste intenții fiind clar stabilite, el devine cronicarul sărguincios al clipei, dar și cutia de rezonanță a unor gânduri, teme ori amintiri obsesive și, în aceeași măsură, ecoul unor evenimente epocale pe care le trăiește din plin, alături de contemporanii săi. Astfel, cititorii vor cunoaște din paginile acestui jurnal nu numai frământările unui om de condiție intelectuală superioară, aflat într-o permanentă confruntare cu ispitele, greutățile și capcanele unei vieți pe cât de solicitante, pe atât de bogate în semnificații, dar și filmul pe larg al unei lumi aflate la o răspântie a istoriei, ce va culmina cu prăbușirea comunismului și cu înfăptuirea unui vis ce se va dovedi, în multe privințe, la fel de înșelător și de mincinos.

Aceasta este de altfel substanța ultimelor două volume ale jurnalelor publicate până acum, care cuprind anii ultimului deceniu al secolului și mileniului trecut. Perioadă de timp în care entuziasmul de început – al lui și al celor din jur – se topește treptat, sub impresia tot mai evidentă a faptului că, într-o „lume agitată, confuză, nemulțumită”, în care, „bolnavi fiind, nici nu vrem să ne facem bine (...), securitatea e (din nou) la putere”. Astfel, citind această întinsă secțiune de jurnal a lui Ion Lazu, în care „România ajunsă pe mâna câtorva e o pradă grasă – fie ca sursă de materii prime, fie ca piață de desfacere” și unde, cei ce promit ajutoare dezinteresate „vin (de fapt) să ne colonizeze”, ai impresia că „lumea de amurg și viermi” din jurnalele lui Petre Pandrea s-a transformat peste noapte într-o lume la fel de viermănoasă, de nocivă, de trădătoare a intereselor naționale, de potrivnică omului.

Și totuși în această nouă lume cu „politicieni de strânsură”, care au dat țării „aspectul jalnic, de cimitir”, și unde „criza morală de la noi are drept cauză desconsiderarea omului”, o conștiință lucidă și demnă ca aceea a autorului acestui jurnal, care continuă să creadă în forța cuvântului său de a spune pe nume adevărilor oricât de dureroase, este un semn sigur de sănătate morală și, în același timp, de speranță că tot mai mulți dintre noi ne vom recunoaște cu jenă dar și cu revoltă în oglinda pe care el ne-o pune în față.

Un arhitect al jazzului românesc

Anul ce-a trecut i-a luat cu el, necruțător, pe Bowie, Emerson, Prince și Cohen. Muzicieni faimoși de prin alte țări. De la noi, pe Pascu, Enescu și Popp. Al treilea, veteran al jazzului autohton. A cărui carieră-n domeniu a fost o poveste adevărată. Despre pasiunea-i constantă, profundă pentru muzica asta universală. Pentru esențele sale tari și stilate. Albume precum „Panoramic jazz-rock”, „Nodul gordian” și „Acordul fin” sunt și rămân mărturii ale unei activități muzicale de rasă, fără compromisuri sau kitsch.

În concertul din '71, de la Bucureștila București, emblematicul vibrafonist Lionel Hampton l-a invitat pe tânărul Popp să se așeze la pian și să cânte. „The man I love”. Un standard istoric al genului, apărut prin '24 sub alt titlu. Glorios, mai apoi, pentru totdeauna. Întru slava autorilor săi de peste ocean, frații Gershwin. Așezat dezinvolt la claviatură, Marius și-a reprezentat remarcabil țara și continentul în fața marelui instrumentist american. Ce ne arată înregistrarea de-atunci? Simplu, fără o gestică spectaculoasă, arhitectul nostru a evoluat relaxat și convingător. Hampton l-a privit întâi îngăduitor și curtenitor, apoi tot mai surprins și interesat. Pentru ca, în final, să dea frâu liber bucuriei că a aflat în român un confrate. Frumos și măgulitor, fără doar și poate!

Cititorilor acestor rânduri, care s-ar întreba cine a fost Marius Popp, trebuie să le spun că a trăit onest, cu dureri și speranțe ca noi toți. A luptat neabătut pentru cauza jazzului românesc. A fost un bun pedagog pentru tineri, autor al unui manual de profil, actual și azi. Un artist pretențios în primul rând cu sine, profund și subtil. Caracter puternic, neșovăitor pentru crezul său. Încrăzător și prietenos, deschizător incontestabil de drum în materie. Un mare arhitect al jazzului dâmbovițean, construind durabil mereu și armonios. A ajutat și-a promovat neconținut această muzică vie, fie între fruntarii, fie în afară. A primit pe merit premii de specialitate și va rămâne, îndreptățit, în istoria genului în chip strălucit.

Ce album să-i ascultăm până la urmă? Greu de ales, deoarece oricare jazzman preferă cântările live. Pe parcursul lor putând a-și arăta din plin măiestria, prin improvizatii îndeosebi. Aș sugera totuși „Panoramic jazz-rock”, excelentă realizare sonoră, măiastră și arătoasă. Sunt convins că-o să placă. Marius a plecat dintre noi așa cum a trăit, discret și decent, dar nu ne-a părăsit. Căci muzica sa peren va dăinui...

MIHAI GODOROJA